

УДК 94 (477.7) «1850-1917»

Геннадій Коваль

ДІЯЛЬНІСТЬ БЕРИСЛАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДУМИ У ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Історія країни складається з історії людей, сімей, сіл, міст. Отже, щоб зрозуміти, прочитати, відтворити у найбільш повному обсязі історію нашої країни потрібно вивчати історію малих міст. У даній статті автор розкриває деякі моменти історії діяльності Бериславської міської думи у галузі торгівлі та промисловості у другій половині ХІХ ст. – 1917 роках.

Берислав був заштатним містом Херсонського повіту Херсонської губернії [1]. У 1857 році Берислав поділявся на три частини: центральну та південну (Забалку) заселяли вихідці з Полтавської губернії, північну (Пойдунівку) – чернігівці. Паралельно Дніпру йшли чотири вулиці довжиною 2 версти, які перетиналися 12 поперечними вулицями. У Бериславі було 809 будинків, у т.ч. 714 кам'яних і 95 дерев'яних; 42 крамниці, 18 винних льохів і шинків, трактир. У другій половині ХІХ ст. тут з'являються перші невеличкі промислові підприємства. 1861 року працював свічковий завод, а через три роки вже було 2 свічкових і 4 маслоробних заводи. У місті щороку відбувалося три ярмарки. Так у 1864 році сюди було привезено товарів майже на 31,5 тисяч рублів. Хоч Берислав був вже важливим торговельним центром Херсонщини, бюджет міста на початку 1860-х років становив лише 3,1 тис. руб. [2, с.144-145].

У пореформений період, коли почався швидкий розвиток капіталізму, Берислав досить швидко зростає. На кінець ХІХ ст. більшість населення займалася дрібною торгівлею, ремеслом. Частина мешканців жила з хліборобства, орендуючи землю у міської думи, яка мала 3390 десятин. Багато бериславців наймитувало у поміщиків, куркулів, заможних міщан, працювало на 28 хлібних складах і пристані. 1897 року з Бериславської пристані відправлено понад 700 тис. пудів хлібних вантажів. Місто залишалося важливим перевалочним пунктом, де зерно з дрібних суден перевантажували на морські

баржі, що піднімалися сюди з Херсона.

Наприкінці 90-х років ХІХ ст. у Бериславі налічувалося понад 100 майстерень і невеликих підприємств напівкустарного типу, у т.ч. два цегельні заводи, завод переробки риби, чимало ковальських, слюсарських, бондарських, колісних та ін. майстерень. Тут працювало 156 робітників. У 1901 році на базі невеликої майстерні, відкритої 1896 року, засновано завод ремонту сільськогосподарських машин. По 10-12 годин на день працювали робітники у темних задушливих цехах, а зароблених грошей не вистачало навіть на хліб [2, с.145].

У місті розвивалася переробка сільськогосподарської сировини. На рубежі ХІХ-ХХ ст. у Бериславі нараховувалося 58 вітряних, паровий і кінний млини, паровий маслоробний завод. У кінці ХІХ ст. функціонувало 6 лісних складів, 28 хлібних комор, 118 мануфактурних, галантерейних, бакалійних, продовольчих та інших лавок, чотири оптових складів вина [3, с.191].

Населення Берислава досить швидко зросло.

Таблиця 1. Темпи зростання населення міста Берислава [4].

Рік	Кількість населення (чоловіків, жінок), кількість дворів, споруд
1799	801 (ч. 461, ж. 340)
1857	6300
У кінці 80-х років ХІХ ст.	11779
1890	8074 (ч. 3966, ж. 4108)
1894	13167 (ч. 6729, ж. 6438), дворів 1542
За Всеросійським переписом 1897 р.	12081
На кін. ХІХ ст.	13200
На поч. ХХ ст.	12087; 1159 дворів
1903	15703
1913	16000; 1858 будівель

За понад 100 років (1799-1903 рр.) населення міста виросло у 19 разів [5, с.ІІ-ІІІ].

Бериславська міська дума регламентувала

всі свої витрати та прибутки. Наведемо деякі статті прибутків міста Берислава за 1868 рік: з 59 вітряних млинів – 236 руб., з 12 квадратних сажнів землі під кузнями – 12, під будівництво постійних дворів у міських плавнях – 422,65, з 1325 квадратних сажнів землі зайнятої пересувними лавками – 331,25, з 592 квадратних сажнів землі зайнятих під склад лісу – 231,2, з 900 квадратних сажнів землі зайнятих різницькими лавками – 90, з рибних ловель – 611, з каменоломень – 43,81, з міської шопи¹ з трьома лавками у ній і 12 рундуками для продажу риби – 220, з міських терезів і мір – 290 руб.

Всього на третє відділення «Розпису прибутків та витрат міста Берислава у 1868 році» «Збори з промисловців» було заплановано зібрати 1278,58 руб., з них – з торгових свідоцтв – 1076,58, з 5 постійних дворів – 100, з торговців за свідоцтвами на дріб'язковий торг – 102 руб.

За порушення правил по торгівлі і по утриманню трактирних закладів – 50 руб. Всього прибутки міста Берислава у 1868 році склали 5542,54¼ руб. При цьому на утримання Бериславської міської думи було виділено 1295 руб. [6].

За «Городовим положенням» від 16 червня 1870 р. Бериславська міська дума мусила дбати про забезпечення жителів міста продовольчими товарами, облаштування ринків і базарів, захист і розвиток місцевої торгівлі та промисловості, устрій торгової поліції та порядок її дій тощо. Вона видавала обов'язкові постанови: про внутрішній розпорядок на ярмарках, базарах; охорону порядку в місцях торгівлі та промислів, час відкриття та закриття торгових і промислових закладів у вихідні та святкові дні, додержання правил про питний збір. Дума встановлювала розміри мита з купецьких свідоцтв і квитків на лавки, збори (такси) при клеймуванні мір довжини та ваги [7, с.442-443, 451].

Прибутки Берислава (руб.) у 1871 році з міського майна й оброчних статей склали окладних зборів 4933,99, неокладних зборів 479,51, всього 5413,50½ руб. З них прибутки з 59 вітряних млинів – 118 руб., з 12 сажнів

землі під кузнями – 12, з землі відданої під облаштування бійні – 5,2, з двох постійних дворів у плавнях – 422,65, з 1325 квадратних сажнів під пересувними лавками – 331,25, з 592 кв. сажнів землі під склад і розпилювання лісу – 1423,58, з 900 кв. сажнів під різницькими лавками – 90, з рибних ловель – 1006,5, з міської шопи з трьома у ній лавками та 12 рибними рундуками – 285, з міських терезів і мір – 351, з 3 рибних лавок, під якими 12 квадратних сажнів землі.

Збори з промисловців у 1871 році склали 2296,38¼ руб., з них з оголошених гільдійських капіталів, тобто з осіб місцевих та іногородніх торгуючих по свідоцтвах 2 гільдії по 15 руб. з кожного – 1873,88¼ руб., з торговців, що отримали свідоцтва на дрібну торгівлю, по місцевості 4-го класу, по 3 руб. з кожного – 322,5, з п'яти постійних дворів – 100 руб. [8].

7 грудня 1876 р. Бериславська міська дума прийняла такі постанови у галузі торгівлі та промисловості – по клопотанню торговців міста Берислава Ямпольського, Сироти, Глузберга, Вайса, Поппіра та Митрошенка про відстрочку продажу місця на базарній площі, для розбудови кам'яних лавок; по клопотанню купця Суліма про залишення за ним місця, що знаходиться під його дерев'яною лавкою, призначеного для продажу з торгів; про затвердження торгового виробництва з кондиціями на віддачу 11 міських місць на базарній площі [9].

Наведемо данні про бюджет міста Берислава, який збільшувався по мірі розвитку міста, його промисловості та торгівлі.

Таблиця 2. Бюджет міста Берислав за основними статтями [10].

Рік	1878	1898	1899	1900	1902
Прибутки (руб.)	13170,26¼	30230,31	30812,31	36146,69	31903,91
з них з міського нерухомого майна та оброчних статей	4737,5	20075,17	-	873	-
Оціночного збору з нерухомого майна	177,60¼	873	973	20152,92	1000
з документів на право здійснення торгових промислів, збори з торгівлі та промислів	1537	3166,2	2893,2	2861,2	2661,2
Витрати (руб.)	13010,28	30225,51	30802,61	36146,69	31903,91
з них на утримання міського суспільного управління та сирітського суду	4597,9	5350	-	5957	-

¹ Шопи (жін., діал.) Покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т.ін. *Магазин – се була величезна шопи* (Іван Франко). – Прим. ред.

Прибутки міста Берислава у 1878 році з трактирних закладів і постійних дворів склали – 1142,5 руб. [11].

2 липня 1878 р. Бериславська міська дума, серед інших, прийняла такі постанови: про затвердження торгового виробництва на передачу у чотирьохрічне утримання міської хлібопахотної землі та про затвердження торгового виробництва на передачу у спадкове володіння міщанину Якову Лебеденку міського місця під будівництво лавки [12].

До економічних характеристик Берислава можна назвати наступні відомості: у кінці 80-х років XIX ст. тут було 2 парових млина [13, с.537]; у 1890 р. у місті було зручної землі 2874 десятин, незручної землі – 560 десятин, всього 3434 десятини [14, с.165-166]; на 22 листопада 1893 р. кількість майна у місті складала 1542, цінність нерухомого майна міста складала 275855 руб., розкладка державного податку з нерухомого майна міста на 1894 рік складала 1912 руб. [15].

30 грудня 1893 року Бериславською міською думою було прийнято такі постанови економічного характеру: по клопотанню бериславського купця Георгія Мойсейовича Логвіненка та по заяві бериславського купця Миколи Васильовича Пономаренко [16].

6 лютого 1894 р. Бериславською міською думою було прийнято постанови: по доповіді комісії, обраної міською думою 28 листопада 1893 р., для постановки якнайкращої торгівлі м'ясом у місті Бериславі; по доповіді комісії, обраної міською думою на засіданні 28 листопада 1893 р. про відведення мелітопольському купцю Зельману Мойсейовичу Гуревичу у вічне спадкоємне володіння за містом Бериславом пустопорожнього міського місця, для облаштування та побудови чавуноливарного заводу; по доповіді ревізійної комісії про те, що при ревізії фінансового звіту міської управи за 1893 рік виявлено, що на рухомих, дріб'язком торгуючих лавках, числяться недоїмки на 250 руб. і всього 381 руб.; по заяві гласного міської думи Панкрата Дмитровича Симоненко, по пропозиції міського голови про обрання депутатів для розкладки податку з нерухомого майна міста Берислава на 1894 рік [17].

У 1894 р. у Бериславі вже було міської землі 3390 десятин: присадибної – 700 деся-

тин, ріллі 828, пасовищ 881, плавень 633, незручної землі 348 десятин. Міські прибутки склали у 1894 році 27,6 тис. руб., витрати 27,4 тис. руб. У пожежній команді міста було 9 робітників, 10 коней, 3 машини, на утримання міста у 1894 р. виділяло 2,6 тис. руб. У місті була вільна аптека, 3 аптекарські магазини, міські скотобійні, працювали такі промислові підприємства з річним виробництвом (тисяч рублів): рибний завод на 1,5; завод штучних мінеральних вод – 0,7; два печиво-цукеркові заклади – 0,6; паровий млин – 4,8; шерстянка – 1; 58 вітряних млина – 5,6; цегельний завод – 2; вапнякова піч – 2,2; сім столярних майстерень – 3; два бондарні – 2,5; шість колісних – 4,4; 14 кузень – 5 тисяч рублів. У місті було багато складів – шість лісних, три землеробських знарядь, один мішків, 28 хлібних комор. У місті було 118 лавок: 9 мануфактурних, 10 галантерейних, 52 бакалійних, 26 лавок різних харчових продуктів, 21 лавка з іншими товарами; 4 оптових склади вина та спирту, 5 винних погребів, 2 винні лавки, 10 трактирів, 14 ренських погребів, чайна, ресторан, 2 базарні площі, щоденні базари [18, с.6].

Адміністративна та соціальна інфраструктура міста налічувала у 1896 р.: міщанську управу, сирітський суд, камери – міського судді, судового слідчого та земського начальника 10-ї ділянки Херсонського повіту, земську лікарню, міського лікаря, двох вільно практикуючих лікарів. Також були пунктовий ветеринарний лікар, вільна аптека, три аптекарських магазини, міська скотобійня.

Окрім того діяли типографія, суспільна бібліотека, фотографія, поштово-телеграфна контора та ощадна каса при ній, станція телеграфу англо-індійської лінії, агентство російського товариства пароплавства і торгівлі і пароплавна пристань: сполучення до Херсону і вверх до Нікополя. Земський понтонний міст через Дніпро (до міста Каховки Таврійської губернії). Казенна та земська кінно-поштова станції, контора омнібусів, сполучення із Херсоном. Номерів для прибуваючих – 8. Постійних дворів – 3. Агентств транспортних контор – 2. Агентств страхових товариств – 3. Нотаріальна контора

У системі освіти міста були: морехідний

клас (16 хлопців), міське чоловіче двокласне училище (194 хлопців), міське жіноче народне училище (142 дівчини), міське чоловіче народне училище (52 хлопці), шкіль писемності – 4 (108 хлопців, 25 дівчат), приватних училищ – 2 (26 хлопців, 4 дівчини) [1].

Наведемо список гласних і кандидатів до них, обраних 29 січня та 10 лютого 1894 р. до Бериславської міської думи по новому міському положенню, затвердженому 11 червня 1892 р.: купецький син Санжаровський Дмитро Данилович, міщанин Полуденний Філімон Михайлович, 2-ї гільдії купець Живодар Олександр Іванович, міщани Ритенко Іван Євдокимович і Полуденний Никанор Михайлович, купці 2-ї гільдії Сулім Георгій Йосипович, Гриньов Кирило Іванович, запасний старший писар Бобров Федір Георгійович, міщани Ритенко Андрій Євдокимович, Довженко Філімон Омелянович, Карабан Іван Юхимович, Ведмідь Семен Авакумович, купець 2-ї гільдії Санжаровський Кирило Данилович, міщани Карабан Захарій Тимофійович, Симоненко Панкрат Дмитрович, Король Еразм Самсонович, купці 2-ї гільдії Логвиненко Георгій Мойсейович, Лещенко Йосип Никифорович, міщанин Запорожець Авксентій Федорович. Кандидатами у гласні до Бериславської міської думи 1894-1898 року були: міщани Лебеденко Яків Петрович, Матвеєнко Федот Дмитрович, Золотаревський Мирон Миколайович, 2-ї гільдії купець Глинський Федір Вікторович, купець Ельфінов Іван Павлович [19].

Прибутки міста Берислава склали у 1894 р. 27630 руб., витрати – 27355 руб., недоїмки на 1 січня 1895 року – 3900 руб. [20, с.1027]. У 1896 р. прибуток з гільдійських та інших промислових свідоцтв, з патентів, трактирних закладів, погребів і постійних дворів склав 2960 руб. [21].

За кошторисом міста на 1899 р. його прибутки склали 30812,31 руб., з них (руб.): з нерухомого майна (оціночний збір) – 973, з торгівлі та промислів – 2893,2, різні мита – 800, з міського майна й оброчних статей – 21465,17, з міських споруд (підприємств) – 2300, допомога місту та повернення витрат – 2330,94, різні прибутки – 150 руб.

Витрати міста у 1899 р. склали 30802,61 руб., з них: на утримання міських споруд (підприємств) – 885 руб., утримання

й облаштування нерухомого майна, яке належало місту – 2684,45 руб. [22].

Таблиця 3. Дані про кількість нерухомого майна, його цінність і суму державного податку міста Берислава з 1894 по 1904 роки [23]:

Рік	Кількість нерухомого майна	Цінність нерухомого майна (руб.)	Сума державного податку (руб.)
1894	На 22.11.1893 р. – 1542	275855	1912
1895	На 20.11.1894 р. – 1542	275855	1889
1898	На 9.10.1897 р. – 1543	289610	2512
1899	У 1898 р. – 1559	290575	2416
1900	1564	349712	2825
1901	1629	349712	2681
1902	1629	304280	2395
1903	1631	295970	2245
1904	1634	295970	2144

Наведемо дані про кількість фабрик, заводів, промислових і кустарних закладів у місті Бериславі у 1899 р.: рибних – 1, сума виробництва – 1900 руб., кількість робітників – 6; фруктових і шипучих вод – 1 – 18000 – 1; типографій – 1 – 4000 – 4; парових млинів та крупчаток – 2 – 15600 – 6; млинів кінних – 1 – 700 – 2; млинів вітряних – 58 – 1080 – 58; бондарних майстерень – 2 – 1000 – 4; цегельних та черепичних – 2 – 300 – 4; чавуноливарних, майстерень механічних і землеробських машин і знарядь – 1 – 4000 – 6; слюсарних і мідно-жерстяних майстерень – 2 – 1300 – 4; кузень – 21 – 2200 – 28; мебельних, столярних і плотницьких – 6 – 3000 – 10; майстерень возів і коліс – 3 – 1200 руб. – 6 чоловік. Всього у Бериславі у 1899 р. було промислових установ – 101, які виробляли продукції на 47800 руб., на них працювало 139 робітників [1, с.250].

Наведемо перелік деяких даних кошторису міста Берислава на 1901 рік. Його прибутки та видатки склали по 29900,6 руб. Прибутки, з них (руб.): з нерухомого майна (оціночний збір) – 1000, з торгівлі та промислів – 2661,2, різні мита – 900, з міського майна й оброчних статей – 20558,46, з місь-

ких споруд (підприємств) – 200, допомога місту та повернення витрат – 2330,94, різні прибутки – 450 руб.

З витрат: на утримання міських споруд (підприємств) – 850 руб., утримання й облаштування нерухомого майна, яке належало місту – 1997 руб. [24].

На початку ХХ ст. у місті було 1159 будинків і 12087 жителів, більшість склали українці та євреї, які окрім торгівлі займалися землеробством, рибною ловлею, роботами по навантаженню та розвантаженню товарів. У місті діяла велика хлібна пристань, з якої відправлено у 1897 р. різних вантажів 3293 тисячі пудів, у тому числі хлібних вантажів понад 3160 тисячі пудів.

У Бериславі зупинялися судна, які йшли з верхів'я Дніпра, дрібні судна та берліни для перевантаження зерна на морські баржі, які не піднімалися із Херсона вище, привозячи різні товари, які вантажаться у ті ж берліни та судна невеликої осадки для подальшого руху вверх по Дніпру. По неділях у Бериславі були ярмарки, на які привозилися сільськогосподарські продукти за 50-80 верст [25, с.100].

У 1902 р. прибутки та витрати міста зросли у порівнянні з попереднім роком і склали по 31903,91 руб. Прибутки склали: з нерухомого майна (оціночний збір) – 1000 руб., з торгівлі та промислів – 2661,2 руб., різні мита – 800 руб., з міського майна й оброчних статей – 19622,43 руб., з міських споруд (підприємств) – 2000 руб., допомога місту та повернення витрат – 5710,28 руб., різні прибутки – 110 руб.

Витрати склали: на утримання міських споруд (підприємств) – 900 руб., утримання й облаштування нерухомого майна, яке належало місту – 1662 руб. [26].

У 1904 р. населення міста Берислава складало 14300 мешканців. У місті було 63 заводи, банк, типографія. Міські прибутки у 1904 році склали 30,2 тис. руб., боргів у міста було 25 тисяч рублів [27, с.120]. Найбільший ярмарок у Бериславі – Троїцький, сума його товарообігу складала 7000 рублів сріблом [28, с.5].

Не обходилося в роботі гласних і без антисемітизму. Так, в останньому думському засіданні 9 лютого 1905 року бериславські гласні вирішували питання щодо віддачі в

орендне утримання кількох сажнів землі на Базарній площі п. Гаджи під дерев'яну крамничку. Гласний А. М., висловлюючись за задоволення прохача, закінчив свою промову наступним перлом: «Жидам ви – б мабуть, дозволили а російській людині треба відмовити!» Після такої образи, завданої усій думі, підвівся гласний з євреїв А. Зільбершмідт, подякував гласному А. М. за рідкісну тактовність і доречність його промови і залишив залу засідання, а наступного дня подав прохання про відмову від звання гласного [29].

Міським головою у 1894-1912 рр. був купець 2-ї гільдії, голова міського сирітського суду, особистий почесний громадянин Георгій Йосипович Сулім [5, с.56; 31, с.779], наглядачем продовольчих магазинів – штатротмістр Іван Миколайович Русанов (у 1894 р.) [20, с.1030-1031], а станом на 1901 р. – Федір Григорович Бобров [1, с.39]. У 1910-1912 рр. помічником міського голови був Олексій Лукич Рогов, виконуючий справами секретаря Михайло Петрович Несторенко, виконуючий справи бухгалтера Ніл Мефодійович Чайковський, виконуючий справи пристава Кирило Кіндратович Сорочкін [30, с.61-62].

Напередодні Першої світової війни Берислав був порівняно величезним містом. Тут налічувалося 1858 будівель, переважно одноповерхових. Центральні вулиці освітлювалися гасовими ліхтарями. Натомість у місті не було ні водогону, ні каналізації. На її спорудження у міської думи бракувало коштів.

Таким чином, Бериславська міська дума відіграла важливу роль у розвитку торгівлі та промисловості міста у другій половині ХІХ – поч. ХХ ст., видавала постанови, регламентувала розвиток торгівлі, давала дозвіл на відкриття промислових підприємств, закладів торгівлі тощо.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА:

1. Памятная книжка Херсонской губернии на 1901 год / Составлена Херсонским Губернским Правлением. – Херсон, 1901. – С.250.
2. Історія міст і сіл Української РСР: у 26 т. Херсонська область / Інститут історії академії наук УРСР. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. – 688 с.
3. История городов и сел Украинской ССР: в 26 т. Херсонская область / Редкол.: Пред. П.Т. Тронько,

А.Т. Мельников; Институт истории АН СССР. – К.: Украинская советская энциклопедия, 1983. – 667 с., ил.

4. Історія міст і сіл Української РСР: у 26 т. Херсонська область... – С.575; История городов и сел Украинской ССР: в 26 т. Херсонская область... – С.542; Памятная книжка Херсонской губернии на 1910 год / Составлена Херсонским губернским правлением. – Херсон: 1910. – С. LI-LII; Энциклопедический словарь. – Т. 6. – СПб.: 1891. – С.537; Новороссийский календарь на 1892 г. – Одесса: 1891. – С.165-166; Список населенных мест Херсонской губернии и статистические данные о каждом поселении. – Херсон: 1896. – С.6; Памятная книжка Херсонской губернии на 1901 год / Составлена Херсонским губернским правлением. – Херсон: 1901. – С.236; Большая энциклопедия. – Т. 3. – СПб.: 1902. – С.100; Памятная книжка Херсонской губернии на 1910 год / Составлена Херсонским губернским правлением. – Херсон: 1910. – С. LI-LII.

5. Памятная книжка Херсонской губернии на 1910 год / Составлена Херсонским губернским правлением. – Херсон: 1910. – С. LI-LII.

6. Херсонские губернские ведомости (далі – ХГВ). – 1868. – 6 апреля.

7. Свод законов Российской империи. – СПб., 1876. – Т. II; Ч. I. – С.442-443, 451.

8. ХГВ. – 1871. – 13 марта.

9. ХГВ. – 1876. – 15 декабря.

10. ХГВ. – 1878. – 18 февраля; 1898 – 21 февраля; 1899. – 20 марта; Список населенных мест Херсонской губернии и статистические данные о каждом поселении. – Херсон: 1896. – С.6; ХГВ. – 1900. – 17 мая; 1902. – 19 января.

11. ХГВ. – 1878. – 18 февраля.

12. ХГВ. – 1878. – 26 июня.

13. Энциклопедический словарь. – Т. 6. – СПб.: 1891. – С.537.

14. Новороссийский календарь на 1892 г. – Одесса:

1891. – С.165-166.

15. ХГВ. – 1894. – 5 февраля.

16. ХГВ. – 1894. – 29 января.

17. ХГВ. – 1894. – 2 марта.

18. Список населенных мест Херсонской губернии и статистические данные о каждом поселении. – Херсон: 1896. – С.6.

19. ХГВ. – 1894. – 6 апреля.

20. Вся Россия. Русская книга промышленности, торговли, сельского хозяйства и администрации. Адрес-календарь Российской империи на 1899 год. – Т. II. – СПб.: Издание А.С. Суворина, 1899. – С.1027.

21. ХГВ. – 1896. – 28 декабря.

22. ХГВ. – 1899. – 20 марта.

23. ХГВ. – 1894. – 5 февраля; 1895. – 3 мая; 1898. – 17 января, 25 ноября; 1899. – 24 ноября; 1901. – 17 февраля; 1902. – 2 февраля; 1903. – 12 февраля; 1904. – 15 января.

24. ХГВ. – 1901. – 2 июня.

25. Большая энциклопедия. – Т. 3. – СПб.: 1902. – С.100.

26. ХГВ. – 1902. – 19 января.

27. Новый энциклопедический словарь. – Т. 6: Берар – Бобровникова. – СПб.: Типография АО «Брокгауз-Ефрон», [1912]. – С.120.

28. Ярманки, или сухопутные рынки Новороссийского края / А.А. Скальковского. – Отд. оттиск из журнала Министерства Внутренних Дел – СПб., 1855. – Ч.11, кн.4. – 78 с.

29. Бериславщина: рік 1905 [Електронний ресурс]. – К.-Херсон-Берислав: Просвіта, 2005. – 43 с.+4 с., іл. – (Нариси з історії Бериславщини. Вип. 5). – Режим доступу:

http://prosvilib.at.ua/publ/istorija/narisi_z_istoriji_berislavshhini/berislavshhina_rik_1905/35-1-0-18

30. Памятная Книжка Херсонской губернии на 1911 год. – Херсон: 1911. – С.61-62.

31. Вся Россия. – СПб.: 1912. – Т.1. – С.779.

Коваль Геннадій Діяльність Бериславської міської думи у галузі торгівлі та промисловості у другій половині XIX – на початку XX ст.

У статті розглянуто діяльність Бериславської міської думи у галузі торгівлі та промисловості у другій половині XIX – на початку XX ст., постанови, що регламентували розвиток торгівлі, промисловості, перелік промислових підприємств, закладів торгівлі. Автор надає велику кількість статистичного матеріалу, списки гласних, таблиці розкривають зростання населення міста Берислава, кількість нерухомого майна, бюджет міста.

Ключові слова: Бериславська міська дума, торгівля, промисловість, постанови думи, гласні, міський голова, заклади торгівлі, промислові підприємства

Коваль Геннадий Деятельность Бериславской городской думы в области торговли и промышленности во второй половине XIX – в начале XX вв.

В статье рассмотрена деятельность Бериславской городской думы в области торговли и промышленности во второй половине XIX в. – 1917 годах, постановления, регламентирующие развитие торговли, промышленности, перечень промышленных предприятий, предприятий торговли. Автор предоставляет большое количество статистического материала, списки гласных, таблицы раскрывают рост населения города Берислава, количество недвижимого имущества, бюджет города.

Ключевые слова: Бериславская городская дума, торговля, промышленность, постановления думы, гласные, городской голова, учреждения торговли, промышленные предприятия

Koval Gennady *Activities of Berislav' Council City on trade and industry in the second half of XIX – at the beginning XX century*

The article describes the activities of Berislav' City Council (Mis'ka Duma) on trade and industry in the second half of XIX – at the beginning XX century, regulations governing the development of trade, industry, a list of industrial companies and trading enterprises. The author offers a many amount of statistical material, lists of vowels, tables reveal the population growth of the city Berislav, the amount of real property, the city's budget.

Keywords: *Berislav City Council (Mis'ka Duma), trade, industry, decision of the City Council (Mis'ka Duma), vowels, mayor, trade agencies, industrial enterprises*

Рецензенти:

Кринко Є.Ф., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 19.08.2015 р.